

Verslag themasessie 22 juni 2010

‘Betrekken van de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap’

Op dinsdag 22 juni vond in Utrecht de derde sessie in de reeks van acht themasessies plaats. Deze themasessie werd georganiseerd door DSP-groep, in opdracht van het voormalig programmaministerie van Wonen, Wijken en Integratie. Doel van deze bijeenkomst was het verzamelen van handvatten om de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap beter te bereiken en te betrekken bij beleid en uitvoering.

Het bleek geen eenvoudig thema. Er is veel interessants over tafel gegaan, maar het daaruit trekken van voldoende heldere conclusies bleek nog niet mogelijk. Het maken van een complete wegwijzer is daarom uitgesteld tot uiterlijk begin volgend jaar. Deze publicatie is een samenvatting van de inbreng van de deelnemers.

In dit verslag besteden we allereerst aandacht aan hoe de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap volgens de deelnemers in elkaar zit. Het volgende onderwerp is het betrekken van de burgers bij de beleidsfasen. Dan volgen handreikingen die draaien om de centrale vraag: hoe betrek je de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap? Het verslag sluit af met aansprekende praktijkvoorbeelden uit de themasessie.

1. Hoe is de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap samengesteld?

Er is geen sprake van één homogene Marokkaanse gemeenschap die je centraal zou kunnen aanspreken. We hebben het over Nederlanders met een Marokkaanse afkomst, maar met zeer verschillende achtergronden. Er is wel sprake van een sterke sociale controle. Vooral in kleine gemeenten kent iedereen elkaar en zijn de leden van de gemeenschap in feite toch gebonden.

Het is goed om je te realiseren dat er sprake is van Marokkaanse Nederlanders uit diverse gemeenschappen met grote onderlinge verschillen. Van de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap is één deel (de meerderheid) van oorsprong Berbers en afkomstig uit het Rifgebergte, de Sous of het Atlasgebergte. Het overige deel is van

Arabisch-Marokkaanse afkomst. Een ander belangrijk verschil is dat tussen de generaties. De tweede generatie is iets groter dan de eerste. De generatiekloof vraagt om een specifieke benadering. De eerste generatie is over het algemeen toch iets traditioneler in haar denk- en handelwijze, terwijl met de tweede generatie gemakkelijker gecommuniceerd kan worden.

Dit alles betekent dat een uniforme benadering niet goed werkt. Maatwerk is geboden. Dit komt zowel de effectiviteit als de kwaliteit van het beleid ten goede. Later in dit verslag vindt u voorbeelden hiervan.

2. Waarom betrekken? De meerwaarde voor het beleid.

Door burgers uit de gemeenschap te betrekken bij het beleid, kun je met meer kennis van zaken aan oplossingen werken en creëer je tegelijkertijd draagvlak voor die oplossingen. Het geeft burgers uit de gemeenschap het gevoel dat er mét hen wordt gesproken in plaats van óver hen beslist. Door deze burgers bij het beleid te betrekken kun je ook de signaleringsfunctie van sleutelfiguren beter benutten. Zo haal je kennis (die intern niet aanwezig is) naar binnen. Betrokkenheid heeft in alle fasen van het beleidsproces zijn nut, van beleidsagenda, beleidsvorming tot beleidsuitvoering, -communicatie en -evaluatie.

3. Tips van deelnemers aan de themasessie

Tijdens de themasessie gaven deelnemers verschillende aanbevelingen voor het mobiliseren van de Marokkaans-Nederlandse gemeenschap.

3.1. Wie moet je benaderen uit de gemeenschap?

Zorg dat je contactpersonen een afspiegeling van de gemeenschap vormen. Probeer er daarom voor te zorgen dat zowel man, vrouw, oud en jong vertegenwoordigd zijn. Het is belangrijk dat je niet alle pijlen op één sleutelfiguur richt. Steeds terugvallen op dezelfde personen of zogenaamde sleutelfiguren uit de gemeenschap is minder raadzaam. De verhoudingen binnen de gemeenschap wijzigen geregeld en ieder

onderwerp kent zijn eigen eerst-betrokkenen. Ga voor een zinvolle inbreng per onderwerp op zoek naar iemand met expertise over dat onderwerp. Dit kan ook een professional of een ambtenaar uit de eigen gemeente zijn, als deze hier voor openstaat. De gemeente krijgt op deze wijze specifieke en zinvolle informatie, terwijl de gemeenschap ziet dat zij betrokken wordt en dat deze inbreng resulteert in daden. Het is belangrijk om voortdurend in deze contacten te investeren en dit als een dynamisch proces te zien.

3.2. Hoe moet je de gemeenschap benaderen?

De Marokkaans-Nederlandse gemeenschap is langs verschillende wegen te benaderen:

Door actief te netwerken

Voor het bouwen aan een vertrouwensrelatie is netwerken belangrijk. Door activiteiten en bijeenkomsten in de wijk te bezoeken toon je belangstelling en win je vertrouwen. Het kan voorkomen dat deze activiteiten buiten reguliere werktijd plaatsvinden, maar juist dan is het goed om hierin te investeren. Geef medewerkers daarvoor de ruimte. Probeer aan te sluiten bij de meer informele manier van met elkaar omgaan en faciliteer dat ook. Zie het ruimte geven als een actieve handeling. Een voorbeeld is na te denken over het gebruik van de sociale media (zoals Facebook, Hyves, Twitter) om jongeren beter te bereiken.

Via paraprofessionals en zelforganisaties

Voor het bereiken van burgers uit de gemeenschap door reguliere hulpverleningsinstanties is de inzet van bijvoorbeeld paraprofessionals een belangrijk hulpmiddel. Dit zijn mensen uit de gemeenschap met de juiste competenties om de doelgroep te bereiken, te stimuleren en te helpen met het formuleren van een hulpvraag. Zelforganisaties kunnen deze rol ook vervullen. Een voorbeeld van de inzet van paraprofessionals is te vinden bij het praktijkvoorbeeld Tussen In van stichting Al Amal.

Door ondersteuning zelforganisaties

Durf zelforganisaties een eigen rol te geven. Kleine burgerinitiatieven met hun sleutelfiguren hebben soms een hoog rendement. Als gemeente kun je dit stimuleren, bijvoorbeeld met het beschikbaar stellen van locaties voor vergaderingen, het ondersteunen van professionalisering van besturen en de vorming van nieuwe kaders. Voor de uitvoering van activiteiten kan geld worden uitgetrokken, maar maak wel goede prestatieafspraken.

Door bezoeken van bestuurders

Probeer bezoeken van bestuurders strategisch in te zetten. Dit geeft een belangrijk signaal af aan de burgers uit de gemeenschap. Door een dergelijk bezoek worden meningen en praktijkproblemen tastbaar voor de wethouder of burgemeester.

Door geregeld, constructief overleg

Wanneer je burgers uit de gemeenschap als constructieve gesprekspartners aan tafel wilt hebben, dan is het essentieel om hen niet alleen naar aanleiding van incidenten uit te nodigen. Het is niet fair om hen alleen daarop aan te spreken. Zorg voor een geregeld overleg, zodat

een vertrouwensrelatie tot stand kan komen. Zo kunnen gemeenten en de doelgroep in zowel goede als minder goede tijden een beroep op elkaar doen.

Door gericht vragen te stellen

Door de gemeenschap gerichte vragen te stellen, stel je de burgers in de gelegenheid om hier specifiek op te reageren. Bij problemen is het belangrijk dat gemeente en gemeenschap de probleembeschrijving en -analyse delen. Zo kan er een gezamenlijke oplossingsrichting geformuleerd worden.

4. Praktijkvoorbeelden

Tijdens de themasessie kwamen verschillende succesvoorbeelden uit de praktijk aan bod.

4.1. Binden van jongeren: het project 'Futsal Chabbab' in Nijmegen

In 2001 begon Saïd Achouitar, een dan 20-jarige Marokkaans-Nederlandse jongen, met het project Futsal Chabbab. 'Futsal' is de internationale benaming voor zaalvoetbal en 'Chabbab' is Arabisch voor jeugd. Saïd organiseert zaalvoetbalactiviteiten voor jongeren uit achterstandswijken in de leeftijd van 9 tot 16 jaar. Hij luistert naar de jongens met aandacht en moedigt ze aan. Kenmerken van de aanpak zijn een strenge discipline en harde consequenties. Als er na meerdere waarschuwingen nog niet geluisterd wordt, dan krijgt een jongen een tijdelijke schorsing en kan hij dus niet meer mee doen aan het zaalvoetballen. In 2004 start in samenwerking met de Kandinsky School (vmbo) een huiswerkbegeleidingproject. Dit houdt in dat jongeren die deel willen nemen aan een van de zaalvoetbalprojecten van Futsal Chabbab, maar die onvoldoendes hebben op hun rapport, verplicht huiswerkbegeleiding krijgen. Een eerste evaluatie van het huiswerkbegeleidingproject wijst uit dat de resultaten van de deelnemende jongeren er duidelijk op vooruit gaan. Op dit moment worden in vijf achterstandswijken in Nijmegen buurtgerichte zaalvoetbalprojecten met huiswerk- en studiebegeleidingprojecten uitgevoerd. Deze vijf wijkprojecten krijgen steun van de gemeente Nijmegen, de woningcorporaties en het Oranje Fonds. De Stichting Sportactiviteiten Risicjongeren Rijk van Nijmegen fungeert als bestuur en monitort de vijf projecten.

Werkzame bestanddelen van de aanpak zijn 'jongeren leren leren', 'voor wat hoort wat', 'sport als middel voor maatschappelijke begeleiding' en 'jongeren direct op actueel gedrag aanspreken'. Binnen het leerbedrijf Futsal Chabbab worden stagiaires via een buddysysteem ingezet. Ze begeleiden de jongeren en elkaar: hbo begeleidt mbo en mbo begeleidt vmbo. Soms hebben deze stagiaires zelf als jongen gevoetbald bij Futsal Chabbab en krijgen ze - volgens 'de methode Saïd' via coaching on the job - de kans om zelf trainer te worden. Met de Stichting 'Wij staan voor de Wijk' werkt Futsal Chabbab aan buurtsportprojecten om de leefbaarheid te verbeteren. In de zogenaamde NEC Buurtbattle kunnen jongeren uit een wijk punten behalen door te helpen in de wijk of mee te doen met zaalvoetbal. Degene met de meeste punten is winnaar van de Buurtbattle. Ook is Futsal Chabbab een samenwerkingsrelatie aangegaan met Tandem, de welzijnsorganisatie van Nijmegen,

gestart. Op dit moment organiseert de organisatie veertig weken per jaar activiteiten, ook in de zomervakantie.

Ga voor meer informatie naar www.futsalchabbab.com of mail naar info@futsalchabbab.com

4.2. Toeleden naar reguliere zorg: project Tussen In van Al-Amal in Utrecht

Hoe achterhaal je en verwoord je de kern van de problematiek van Marokkaans-Nederlandse multiprobleemgezinnen? Dat is het doel van het project Tussen In van Al-Amal. Tussen In is een organisatie van vertrouwenspersonen, die is opgezet in nauwe samenwerking met en gesteund door de gemeente Utrecht. Medio 2010 zijn er achttien vertrouwenspersonen voor dit project actief. Zij ondersteunen bij het formuleren van de hulpvraag om ouders en jongeren toe te leiden naar de reguliere hulpverlening. De vertrouwenspersonen hebben een bemiddelende functie en werken aan het herstellen van het vertrouwen in de hulpverlening. Tussen In werkt met voornamelijk vrouwelijke vertrouwenspersonen, die zich in eerste instantie richten op de moeders en veelal een zelfde achtergrond hebben als de gezinsleden. Zij gaan heel praktisch aan de slag en nemen tijd om het wantrouwen te doorbreken en de problemen op tafel te krijgen. De meest acute problemen worden als eerste aangepakt, waarna ruimte ontstaat om naar achterliggende patronen of oorzaken te kijken. De vrouwen moeten echt leren reflectief te kijken naar hun eigen gedrag en hun aandeel in de problematiek.

De hulp binnen het gezin is vaak onvoldoende afgestemd en dan vervult de vertrouwenspersoon de functie van gezinscoach, om te zorgen voor goede afstemming. Naast toeleiding naar en samenbrengen van hulp is een derde essentiële taak het vervullen van een brugfunctie binnen het hulpverleningstraject tussen het gezin en de hulpverlener.

'Tussen In' heeft geen last van bureaucratistische regelgeving en kan daardoor zonder beperkingen hulp bieden aan deze geïsoleerde gezinnen. Al-Amal heeft als vrijwilligersorganisatie vertrouwen opgebouwd binnen de Marokkaanse gemeenschap. Hierdoor heeft de vertrouwenspersoon ook een onafhankelijke rol die in dienst staat van het gezin. Vanuit dit vertrouwen wordt de bemiddeling van 'Tussen In' door de Marokkaanse gezinnen geaccepteerd. Zij weten de Marokkaans-Nederlandse multiprobleemgezinnen te bereiken, bij hen binnen te komen en hen bewust te maken van hun problemen. Een andere belangrijke kracht is dat zij geen vaste werktijden, geen protocollen en strikte procedures kennen. Hierdoor kunnen zij gemakkelijk maatwerk en flexibiliteit leveren binnen de gezinnen.

Kijk voor meer informatie op www.al-amal.nl.

4.3. De succesvolle aanpak in Enschede

De gemeente Enschede hanteerde bij de benadering van de Marokkaans-Nederlandse risicjongeren drie niveaus: curatief (jongeren in hulpverlening goed volgen), repressief (handhaven en aanpakken) en preventief. De aanpak leidde tot de volgende resultaten:

- Bij elkaar aan tafel zetten van alle partijen: o.a. politie, maatschappelijk werk, jeugdhulpverlening en verslavingszorg, Openbaar Ministerie, kinderrechtshouders, reclassering, jongerenwerk en Arbeidsbureau. De politie vervulde daarbij de voortrekkersrol.
- In kaart brengen en benaderen van alle Marokkaanse jongeren met politiecontacten.
- Contact leggen met 250 Marokkaanse gezinnen om hun vertrouwen te winnen en inzicht te krijgen in de Marokkaanse gemeenschap.
- Oppakken van twintig criminele Marokkaanse jongeren (1994).
- Organiseren van een bijeenkomst met tweehonderd Marokkaanse ouders (1995).

Dit laatste was volgens de gemeente het kantelpunt. Marokkaanse ouders kwamen tot de conclusie dat hun inbreng noodzakelijk was. In de vijf daarop volgende jaren werden de Marokkaanse jongeren met justitiecontacten één voor één aangepakt, begeleid en waar mogelijk aan opleiding of werk geholpen. Daarbij is er voor gewaakt dat werkgevers niet al van tevoren afwijzend tegenover jongeren uit deze doelgroep zouden staan. De persoonlijke aanpak met een vaste contactpersoon is heel belangrijk. De gezinnen waar de Enschedese raddraaiers uit voortkwamen, kregen in die jaren opvoedingsondersteuning en onderwijsvoorlichting. Binnen het eigen systeem werd vooral naar mogelijkheden gekeken. De nadruk lag op zaken die wel goed gingen in plaats op wat niet goed ging.

4.4. Peer education: samenwerking van Marokkaanse Nederlanders in vijf gemeenten

In de periode 2009-2010 voerde het Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders (SMN) het project 'Identiteit, islam en democratisch burgerschap' uit. Doel was om Marokkaans-Nederlandse jongeren bewust te maken van hun maatschappelijke rol en het versterken van eigen identiteit en leiderschap. De methodiek hierbij was 'peer education'. Daarbij werden jongeren (peer educators) ingezet bij voorlichtings- en empowermentactiviteiten, waarbij zij een boodschap uitdroegen naar andere jongeren. Een van de bevindingen is dat 'peer education' een effectieve methode is om Marokkaans-Nederlandse jongeren te stimuleren zich als actieve burger op te stellen. De jongeren leren thema's als radicalisering, seksualiteit en discriminatie op een open en kritische manier met leeftijdsgenoten te bespreken. Ze dragen daarmee bewezen democratische waarden uit. Habib el Kaddouri van SMN lichtte tijdens de themasessie van 22 juni jl. de 'Peer education' methodiek toe die gericht is op het ontwikkelen van een positieve identiteit van de jongeren. Zo kunnen zij zelf als rolmodel ingezet worden in een latere fase.

Vijf gemeenten hebben deze methodiek toegepast via lokale projecten. Ieder Per Group Team gaf er een eigen invulling aan:

Nijmegen: De Heimweekaravaan

De migratie van de eerste generatie Marokkanen in Nederland, de gastarbeiders, heeft nog altijd invloed op de latere generaties. Om te weten wie je bent, moet je ook het verhaal van je ouders kennen, vond het Peer Group Team uit Nijmegen. In 2009 was het 40 jaar geleden dat de migratie van Marokko naar Nederland op gang kwam. De Heimweekaravaan vertelde met muziek, theater, muziek, workshops,

film en fotografie het verhaal van de Marokkaanse gastarbeider. En eerste generatievaders gingen in gesprek met de tweede en derde generatie.

Eindhoven: lancering van www.ennuwij.nl

Met de site www.ennuwij.nl wil het Peer Group Team uit Eindhoven Marokkaanse jongeren een online ontmoetingsplek geven. Jongeren kunnen hier met elkaar discussiëren over de rol en betekenis van de islam in de Nederlandse samenleving. Onderwerpen die bijvoorbeeld aan de orde komen zijn: de relatie tussen man en vrouw, seksuele emancipatie, houding ten aanzien van homoseksualiteit en contacten met andersdenkenden en afvalligen. Voor vragen over hoe je jezelf als moslim binnen de westerse maatschappij kunt bewegen, kunnen jongeren op de website bij de online islamdeskundige terecht. Er is ook een dvd gemaakt om de discussie op de website te stimuleren.

Amsterdam: het boek 'Hoe overleef ik Nederland?'

Het Peer Group Team Amsterdam koppelde zijn activiteit aan de presentatie van Fati Benkaddours boek 'Hoe overleef ik Nederland'. Hierbij werd een debat georganiseerd tussen onder andere de schrijfster en de jongeren in het jongerencentrum Argan in Amsterdam. In het boek geeft Benkaddour uitleg over onderwerpen waar jongeren problemen mee kunnen hebben. Hoe wordt daar in de Nederlandse en Marokkaanse cultuur mee omgegaan? Ze schreef haar boek in eerste instantie voor de jongeren zelf. Ze ziet dat de hulpverlening niet altijd toegankelijk voor hen is en geeft jongeren tips, zonder daarbij te oordelen.

Rotterdam: 'De Marokkaan in mij'

Het Peer Group Team uit Rotterdam verbond haar activiteit aan het thema identiteit. Alle deelnemers gingen op 23 januari 2010 tijdens een evenement op zoek naar zichzelf en vooral naar het Marokkaanse aspect, de 'Marokkaan in mij'. De focus lag hierbij meer op de culturele dan op de religieuze identiteit en werd bekeken aan de hand van verschillende educatieve workshops.

Utrecht: 'Generation M'

Het evenement 'Generation M' (6 februari 2010) was de slotactiviteit van het SMN jongerenteam Utrecht. Het doel van dit peer-preventieproject was om Nederlands-Marokkaanse jongeren bewust te maken van hun maatschappelijke rol in Nederland en het versterken van hun eigen identiteit en leiderschap. De kreet 'Ben ik nou moslim, Marokkaan of Medelander?' prikkelde jongeren op deze laatste activiteit van 'Generation M' om na te denken over die eigen identiteit.

Ga voor meer informatie over de methodiek en de lokale projecten naar www.smnnet.nl of mail naar info@smnnet.nl.

4.5. Projecten van Stichting Connect Initiatieven in Amsterdam

Het burgerinitiatief Connect is in 2006 gestart door een groep Amsterdammers die zich wilden inzetten voor probleemjongeren in hun stad. Connect gelooft in de kracht van jongeren en treedt in contact met de moeilijkste doelgroepen. Het is een beweging vanuit dezelfde (lokale) gemeenschappen waar de jongeren deel van uitmaken. Daardoor kan Connect hulpbronnen in die (lokale) gemeenschappen mobiliseren. Dit draagt ertoe bij dat de jongeren kiezen voor een positieve verandering in hun leven. Door deze achtergrond sluit Connect ook aan bij de belevingswereld van de jongeren en gaan deze sneller in zee met de mensen van Connect.

De methode van Connect: inpakken, aanpakken en doorpakken. Om het vertrouwen van de jongeren in zichzelf en de samenleving te herstellen en om hen praktisch te helpen hun weg te vinden in de samenleving, heeft Connect een eigen aanpak ontwikkeld:

- Vertegenwoordigers uit de doelgroepen met gezag en respect treden op als bemiddelaar tussen de jongeren en hun opvoedkundige omgeving. Dit is een nieuwe vorm van 'outreaching' werk: zij zoeken jongeren en later ook de ouders actief op en benaderen ze positief als 'cultuurtolk'.
- Connect activeert hulpbronnen en krachten binnen de eigen gemeenschappen. Dit helpt jongeren en hun opvoedkundige omgeving. De eigen lokale gemeenschap toont zich hierdoor meer verantwoordelijk voor de situatie, de problemen en voor de toekomst van hun jongeren. Dit actieve optreden zorgt ervoor dat er een krachtige meer zelfbewuste, lokale, multiculturele samenleving ontstaat.
- De eigen omgeving van de jongere toont zich verantwoordelijk voor de jongeren en spreekt hen aan. Zo ontstaat een vorm van (zelf) regulering, normering en binding die jongeren houvast en zekerheid geeft.
- In combinatie met de aanpak vanuit de eigen omgeving zijn afspraken voor samenwerking met reguliere organisaties gemaakt. Het opgebouwde vertrouwen krijgt zo versterking van de kwaliteit die deze organisaties kunnen bieden.

Ga voor meer informatie naar www.connectinitiatieven.nl